HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

מסורת הש"ס

א) [ע"ר תוס' ב"ק קה: ד"ה אחת], ב) [ע"ר תוס' לקמן מו: ד"ה ואפילו], ג) [ע"ר תוס' לקמן מו: ד"ה ואפילו], ד) [עיין פרש"י לקמן מז: קמפרש לכל האמנה להכחיש עד סופה], ה) ג"מ ב:, ו) [ע"ר תוס' לקמן מח.], ז) [ל"ל נתן], ח) [ע"ר תוס' לקמן מח.], ט) כתובות פז: (ג"ל מכ), י) [נ"ל מכ: כתובות פז:], יא) [לקמן מו. מח. כתובות פח.], יב) ג"מ כ:, יג) [ע"ר תוס' לקמן מח:], יד) ע"ר פי' רש"י נגמר' דף מח:, טו) ב"ק קו:, טז) ב"מ קיב:, יז) כתובות כ"ג:

עין משפט נר מצוה

ו א) מיי' פ"ג מהלכות מלוה הלכה ד סמג עשין לד טוש"ע חו"מ סימן לג סעיף ז:

ח ג ד ה ו) מיי' פ"ב מהל' מכירה הלכה ח ט סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סימן קפ סעיף ט:

ט ז) מיי' פט"ו מהלכות גזילה הלכה יד ופ"ד מהל' מלוה הלכה ג' סמג עשין מח ומימן לה טוש"ע חו"מ ס' סעיף ז וטוש"ע שם סעיף ג:

י ח) מיי' פ"ד מהל' מלוה הלכה ג ופט"ו מהלכות גזילה הלכה טו סמג עשין סב טור חו"מ סי' שו"ע חו"מ סי' שמ סעיף ה:

יא ט) מיי' שם הלכה ו:

יב י) מיי' פ"ב מהל' מלוה הלכה יט וכהל' מיאוה שם הלכה יט סמג עשין סב טור שו"ע חו"מ סי' שמ סעיף ג וטור שו"ע חו"מ סימן קח סעיף יח:

יג כ) מיי' פ"ב מהל' מלוה שם וכהל' מיאוה שם הלכה טז סמג עשין סב טור שו"ע חו"מ סי' שמ סעיף י וטוש"ע חו"מ סימן קו סעיף ג:

יד ל) מ מיי' פי"ו מהל' מלוה הלכה ג ס סמג עשין לד טור שו"ע חו"מ סימן קפ סעיף ה:

טז נ) מיי' פ"ט מהלכות שותפין הלכה ג סמג עשין פב טוש"ע חו"מ סימן לג סעיף ג וכהל' מיאוה שם הלכה ז

יז פ) מיי' פ"ט מהלכות שכירות הלכה [ו] ז סמג עשין קמט טוש"ע חו"מ סימן סז סעיף ו:

מוסף רש"י

ויטול (ב"ק צו:). **ואלו נשבעין ונוטלין.** שמיקנו שכמים ליפטר ולימול (כתובות פז:). **ושכנגדו חשוד על השבועה.** מי שהיה לו חבירו מיב שבועה והוא חשוד על השבועה, שנמצא שקרן בשבועתו, שנכנגדו נשבע ונוטל (ב"ק קה:). **וחנוני על פנקסו.** שכותב בו הקפותיו, כך ונוי פלוני לחת לפלוני ומחתי לסם וסם לחזרים לו שנלוו, שניהם נשבעין ונוטלין שימנו (כתובות פז:). **והוא אומר לא נטלתי.** והעדים לאו אינם יכולים תחת כנפי טליתו ולא ידעו מה (שם). **לא שיאמר לו כתוב על פנקסי כו'.** אלא בזמן שיש רגלים לדבר, שבעל הבית מודה שלמחר לו תן כו' (לקמן מז:). **תן לבני סאתים חטין.** לפועלי בעל מעות. שלפי מיב בשכרם ועלי ליתן שלש (שם). **הוא אומר נתתי כו'.** ושניהם מופנעים לח בעל הבית (שם). **הוא נשבע ונוטל כו'.** שניהם נשבעים ונוטלים מבעל הבית (שם) לפחמר ליה (מוניי) פועלים לא מהימנו לי בשבועה לח שכנגדו, דלא ממרת לי בשבועה הכי נהו וכן פועלים ממרי ליה לא מהימנו לן מוניי

[1]ואחת שבועת העדות ואחת שבועת הפקדון [2]ואפילו שבועת שוא היה אחד מהן משחק בקוביא ומלוה ברבית ומפריחי יונים וסוחרי שביעית שכנגדו נשבע ונוטל [3]היו שניהן חשודין חזרה השבועה למקומה דברי רבי יוסי רבי מאיר אומר יחלוקו והחנוני על פנקסו כיצד [4]לא שיאמר לו כתוב על פנקסי שאתה חייב לי מאתים זוז אלא [5]אומר לו תן לבני סאתים חטין תן לפועלי (ו) סלע מעות הוא אומר נתתי והן אומרים לא נטלנו הוא נשבע ונוטל והן נשבעין ונוטלין [7]אמר בן גנם כיצד אלו ואלו באין לידי שבועת שוא אלא הוא נוטל [8]שלא בשבועה והן נוטלין שלא בשבועה אמר לחנוני תן לי בדינר פירות ונתן לו אמר לו תן לי אותו דינר אמר לו נתתיו לך ונתתו באונפלי [9]ישבע בעל הבית [10]שנתן לו את הדינר אמר לו תן לי את הפירות אמר לו נתתים לך והולכתים לתוך ביתך [11]ישבע חנוני [12]רבי יהודה אומר כל שהפירות בידו על העליונה אמר לשולחני תן לי בדינר מעות ונתן לו אמר לו תן לי את הדינר אמר לו נתתי לך ונתתו באונפלי [13]ישבע בעל הבית שנתן לו את הדינר אמר לו תן לי את המעות אמר לו נתתים לך והשלכת לתוך כיסך [14]ישבע שולחני רבי יהודה אומר אין דרך שולחני ליתן איסר עד שיטול דינר כשם שאמרו [15]הפוגמת כתובתה לא תפרע אלא בשבועה [16]ועד אחד מעידה שהיא פרועה לא תפרע אלא בשבועה [17]מנכסים משועבדים [18]ומנכסי יתומים לא תפרע אלא בשבועה [19]והנפרעת שלא בפניו לא תפרע אלא בשבועה [20]וכן היתומים לא יפרעו אלא בשבועה [21]שבועה שלא פקדנו אבא ולא אמר לנו אבא שלא מצינו בין שטרותיו של אבא ששטר זה פרוע ר' יוחנן בן ברוקה אומר אפי' נולד הבן לאחר מיתת האב הרי זה נשבע ונוטל [22]א"ר שמעון בן גמליאל [23]אם יש עדים שאמר האב בשעת מיתתו שטר זה אינו פרוע הוא נוטל שלא בשבועה [24]ואלו [25]נשבעין שלא בטענה השותפין והאריסין והאפוטרופין והאשה הנושאת והנותנת בתוך הבית ובן הבית אמר לו מה אתה טוענני רצוני שתשבע לי חייב [26]חלקו השותפין והאריסין אין יכול להשביעו [27]נתגלגל לו שבועה ממקום אחר מגלגלין עליו את הכל [28]והשביעית משמטת את השבועה: **גמ'** כל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין [29]מנלן דאמר קרא [1]ולקח בעליו ולא ישלם מי שעליו לשלם לו שבועה: ואלו נשבעין ונוטלין כו': מאי שנא שכיר דתקינו ליה רבנן דמשתבע ושקיל [30]אמר רב יהודה אמר שמואל הלכות גדולות שנו כאן הלכות הני הלכתא נינהו אלא אימא תקנות גדולות שנו כאן גדולות מכלל דאיכא קטנות אלא אמר רב נחמן אמר שמואל תקנות קבועות שנו כאן עקרוה רבנן לשבועה מבעל הבית ושדיוה שכיר משום כדי חייו דשכיר קנסינן ליה לבעל הבית בעל הבית גופיה ניחא ליה דמשתבע שכיר ושקיל כי היכי דאיתגרון ליה פועלין אדרבה שכיר ניחא ליה דלשתבע בעל הבית ונפקע כי היכי דליגריה בעל הבית בעה"ב על כורחיה אגר שכיר נמי על כורחיה מיתגר אלא בעה"ב טרוד בפועלין הוא וליתב ליה בלא שבועה כדי להפיס דעתו של בעה"ב וליתב ליה בעדים טריחא ליה מילתא וליתב ליה מיעקרא שניהן רוצין בהקפה אי

לחם שבועה העדום כו'. כין שנמשך על שבועת העדות כין שנמשך על שבועת הפקדון שכפר ונשבע על שקר: **ואפי'.** נמשך על שבועת שוא שהוא רע לגמרי עליה ולא לבריות לעפ"כ הוא נפסל על ידה לשבועה: **חוזר שבועה למקומה.** בגמ' [מז.] מפרש לה: **כיצד אלו ואלו נאין.** לב"ד לישבע שבועת שוא מביישיסה לית דהו למינו מסקר: **ונפטרו נאנפילו.** תיק העשוי למעות: **ישבע בעל הבית.** (ג) ◦ שבועת היסת: **כל שהפירות בידו על העליונה.** לריסק פליג (ד) דקתני ישבע בעל הבית שנתן לו את הדינר ואתה רבי יהודה למימר אין לריך שבועה שאין דרך חנוני המוכר שלא בהקפה ליתן את הפירות עד שיקבל את הדינר: **מעות.** פרוטות של מחוסה: **כשם שאמרו.** משנה היא במסכת כתובות (דף פז.) (ה) במוליאה שטר כתובתה ומודה שקבל מקלתה ומלא שאין לסמוך על שטר כתובתה ואם טוענת שעדיין לא יפרעו כו' וגמרא [לקמן מח.] מוקי ביתומים מן היתומים: **נפרעת שלא בפניו.** שמלא גבו ממדינת הים: **שלא פקדנו אבא.** בשעת מיתה: **שאטר זה פרוע.** שלא למל לנו קודם לכן: **שלא מלאנו בין שטרותיו.** שובר על שטר זה: **כדי זה נשבע.** שלא מלא שובר: **גמ' ולקח נעליו.** ריסק דקרא שבועה ס' תהיה בין שניהם ולקח נעליו את השבועה ולא ישלם המחבע שוב כלום: **כדי הלכתא ניתנו.** בתמיה וכי הלכה למשה מסיני הס: **ומשום כדי חייו כו'.** בתמיה: **כי היכי דליתגרו ליה פועלים.** שאם ישבע הוא ויפסילו פועלים לא ימלא עוד פועלים למלאכתו שיגורו ממנו שהוא כופר בשכר פועלו: **כי היכי דליגריה נעל הבית.** שלא יחשדוהו בחובע שכרו אחר שקבלו: **בעה"ב על כרחיה אגר.** פועלים כשהוא לריך להם: **שכיר נמי על כרחיה מיבגר.** שהוא לריך למזונות: **טרוד בפועליו הוא.** שנותן שכר לכמה פועלים וכשבור שנתן זה: **וליתיב ליה בעדים.** יתקנו חכמים שלא יתן אדם שכר לפועל שלא בעדים ולא יבא לידי שבועה: **וליתיב ליה מיעקרא.** ליתקון רבנן שיתן אדם לפועליו שכרן אחריס עד שלא יתחילו במלאכה ואם תבע לערב לא יטול כלום ולא תהא סם שבועה: **שניהם רוצים בהקפה.** בעה"ב פעמים שאין מניחים לו מעות אחריס ופועל שלא יוליא המעות עד הלילה לפרנסתו:

גדולות מכלל דאיכא קטנות. מימה דלמ דייק הכי נפרק השואל (גיטין דף לו.) דלמאר רבא תקנה גדולה התקינו שיהיו העדים מפרסין שמומחין בגיטין כו' ונהגוחל קמא (ב"ק דף קו.:) מ"ל מלינוהו כר לדון תקנה גדולה התקינו שלא היתה הילילה יתירה על הקרן כו' וי"ל דהתם כה לורך גדול והכא דייק מדאמר שנו כאן: **עקרוה רבנן שבועה מבעל הבית.** אף על גב דכופר הכל פטור דלמ נתקנה שבועת היסת עד בימי רב נחמן מ"מ על בעל הבית שייכא טפי ועוד דאפילו במודה במקלת שדיוה אשכיר:

בעל הבית טרוד בפועליו. ולמ פלוגי בין פועל אחד ליש לו פועלים הרבה וכיולמני קאמר עפקיו מרובין: **וניתב ליה בלא שבועה.** ות"ת ולמ יהא כדי של בעל הבית לחייב לכ"ע כדמוכח בהגוחל בתרא (ב"ק דף קיח.) ות"ת מלכתי למאי מיתיב ליה למ שבועה וכי מי מפשר להיות בשום פעם שיהיה כדי שלו טוב לפעמים יהיה כלבניו הכא כבי יהודה למ מיתייב למ בהוולחה במקלת ות"ל דנהי דכבי יהודה למ מחייב רבנן מיהת מחשיב ליה כודאי שכח: **כדי לחפים דעתו של בעל הבית.** הכא ולמי שהוא עומד ונוח שפרט שייך תקנה כדי להפיס דעתו של בעל הבית (שם) דלמאר למי מהימנת לי בשבועה לח שכנגדו דלא ממרת לי (ב' דבורים שלו שייכים לקמן ע"ב) **אפילו** קצין נמי. ות"ת והא ס"ל כמי יודע לח שהוא מידי לבל הכא דלמטי רב נחמן ורבי יוחנן בהגוחל בתרא (שם) ובהגוחל (ב"מ דף מ:) ות"ל להתם לח מוכח מידי לבל הכא שמוכח במקלת ס"ל כמנה לי בידך והלה לומר אין לך בידי אלא נ' וז' לח ידענה דלמרינן התם מתוך שאינו יכול ליפטע מלכה: **קציצה ודאי מידבר דבידי אינשי.** לח קאמר המע"ה ומי לח מייתי לאיש מפסיד אלא יפטע בעה"ב ויפסיד חוקן דלמאר לקמן ות"ת ולישני ליה כגון שלכרו לח בעדים ונאמן מתוך פיכול לומר לח שכרתיך מעולם כלאמרי' בסמוך ות"ל דלמכי הכא למוכח בתקנת לח אומן דלמאר אומר לא נטלתי. והעדים לאו אינם יכולים תחת כנפי טליתו ולא ידעו מה (שם). **לא שיאמר לו כתוב על פנקסי כו'.** אלא בזמן שיש רגלים לדבר, שבעל הבית מודה שלמחר לו תן כו' (לקמן מז:). **תן לבני סאתים חטין.** לפועלי בעל מעות. שלפי מיב בשכרם ועלי ליתן שלש (שם). **הוא אומר נתתי כו'.** ושניהם מופנעים לח בעל הבית (שם). **הוא נשבע ונוטל כו'.** שניהם נשבעים ונוטלים מבעל הבית (שם) לפחמר ליה (מוניי) פועלים לח מהימנו לי בשבועה לח שכנגדו, דלא ממרת לי בשבועה הכי נהו וכן פועלים ממרי ליה לא מהימנו לן מוניי

שבועה (לקמן מז:). **כיצד אלו ואלו כו'.** אלו ואלו כאים ב"ד על מנת לינבע אחד מהם לשוא, אלא שניהם נוטלין אלא שבועה (ב"מ ב:). **הפוגמת כתובתה.** כדמפרש ואזיל בממעיתין גופה (כתובות פז:). **ושם:** הפוגמת כתובתה אלא כיולד, היכא כתובתה אלף זוז ואמר לה בתקבלתי מכותיך והיא אומרת לה בתקבלתי אלא מנה לח תפרע אלא בשבועה. משום דאי הוה אמר לה גבי מן הלוה גופיה והוה טוען לה משבע לי דלא פרעתיך, אמרינן בשבועות (שם). דמשבעינן ליה ואי לא טוען לה טוענין ליה הואיל ומקוח שטרת, אבל בשביל לקוחות אין טוענין לך אי משבעת לי דלא פרעתיך ובעית מיפטע, דשמא אין טוענין, דשפיר קים ליה להו, ומכמלי יתומים ופרעת שלא בפניו לוכחו משום דאי טענת לה טוענין ליה הואיל ומקוח שטרת, אבל בשביל לקוחות אין טוענין לך אי משבעת לי דלא פרעתיך ובעית מיפטע, דשמא אין טוענין, דשפיר קים ליה להו, ומכמלי יתומים ופרעת שלא בפניו לוכחו משום דאי טענת לה טוענין ליה הואיל ומקוח שטרת, אבל בשביל לקוחות אין טוענין לך אי משבעת לי דלא פרעתיך ובעית מיפטע, דשמא אין טוענין, דשפיר קים ליה להו, ומכמלי יתומים ופרעת שלא בפניו לוכחו משום דאי טענת לה טוענין ליה הואיל ומקוח שטרת, אבל בשביל לקוחות אין טוענין לך אי משבעת לי דלא פרעתיך ובעית מיפטע, דשמא אין טוענין, דשפיר קים ליה להו, ומכמלי יתומים ופרעת שלא בפניו לוכחו משום דאי טענת לה טוענין ליה הואיל ומקוח שטרת, אבל בשביל לקוחות אין טוענין לך אי משבעת לי דלא פרעתיך ובעית מיפטע, דשמא אין טוענין, דשפיר קים ליה להו, ומכמלי יתומים ופרעת שלא בפניו לוכחו משום **בטוענה.** משמע שאין מדם מוכעו כלום, גמ' פריך אמו כשוכעו לפוכעו (שם). **והאפוטרופין.** שנמנקפו בממון מדם לכחבים ולכוחים ולשפ ולימן, אבל בנכסי יתומין פלוגתא דחנחי היא במסכת גיטין בהיתקין (שם). **והאשה הנושאת כו'.** שכוסיבה בעלה מוכיע לו שמיכה לפוכעוכפוס לעכוך בנכסיו (שם). **רבן הבית.** אחד מן המחין שמעמיד בנכסים משמע שכיחה (שם). **חלקו השותפין כו'.** ולא השביעו בשעת פלוקה (שם). **נתגלגל לו שבועה.** על כורחיה אגר. כשהוא לריך לפועלין על כרמו שוכרם (שם). **טרוד בפועליו.** ומכר שנתן לו ולא נתן (שם) ומכעור שנתן לזה כשנתן לחבילו (שם קג.). **וליתב ליה בעדים.** ויתן לו בלא שבועה, לתקנו לתן לכל שוכרי פועלין שיתנו שכרם בעדים ופס יאמרו פרעתיו שלא בעדים יתן בלא שבועה (שם). **טריחא ליה מילתא.** למזר כתר שכר בל היום (שם). **וליתיב ליה מיעקרא.** לתקנו לנעול הבית בזיכוי בגביה בנפרע מקמי עבידתייהו דלי אתי שכיר לף מהימנו (שם). **שניהם רוצים בהקפה.** בעל הבית פעמים שאין לו פועל שנמך יפלו מעות (שם).

תורה אור השלם

1. שִׁבְעַת יָמִים תִּהְיֶה בֵּין שְׁנֵיהֶם אַם לֹא שִׁלַּח יָדוֹ בְּמְלֶאכֶת רֵעֵהוּ וְלָקַח בְּעָלֶיו וְלֹא יְשֻׁלַּם:

שמות כב י

הגהות הב"ח

(ה) משנה מן לפועלי בסלע: (ג) רש"י ד"ה ישבע בעה"ב שבועת היסת. ג"כ [מסר] ההמלה ומשלר זה הלשון] מנוני וכיפרים בידו ולא הלך עליהן לביתו והמנוני שולל ממנו מומו דיבר ים להמתיר בנגון זה שלא לפטרו בלא שבועה ותמום, לקמן דף מח ע"ב בד"ה ישבע בעה"ב פי' לרך מחר ע"ש: (ג) ד"ה כשם וכו' במסכת כתובות בפוגמת כתובתה מרלישה שטר:

גליון הש"ס

מתני' ארשב"ג אם יש עדים. עיין בכל"ש פ"ש דב"מ סוף סימן ג: **רש"י ד"ה ישבע בעה"ב** (וכו') שבועת היסת. עיין לקמן דף מח ע"ב בד"ה ד"ה הם שלר:

רבינו חננאל

כל הנשבעין שבתורה נשבעין ולא משלמין כו'. מנא לן שנאמר ולקח בעליו ולא ישלם. מי שעליו לשלם לו השבועה: ואלו נשבעין ונוטלין. השכיר. אמר רב נחמן אמר שמואל תקנות קבועות שנו כאן עקרוה רבנן לשבועה זו מבעל הבית ושדיוה אשכיר משום כדי חייו דשכיר ומשום דבעל הבית טרוד בפועליו ושוכח: ואמרינן וליתן ליה בלא שבועה. ופרקינן שבועה זו כדי להפיס דעתו של בעל הבית: וליתן ליה בעדים. טריחא ליה מלתא: וליתן ליה מיקרא שניהן רוצין בהקפה. בעל הבית שמא אין בידו מעות מצויות וא"ת ליתן לו שכרו מקודם נמנע ואינו שוכר. והשכיר שלא יוציאנו מעיקרא ויהיה עליו